

## Otazníky a jistoty partnerského vztahu

TOMÁŠ NOVÁK

Matrimoniologové se shodují v tom, že krize jsou v partnerském vztahu zákonitě. Trvale se jim vyhnout nelze. Starší pojetí hovoří o dvou typických krizových obdobích. První – únava z vystřízlivění – přichází zhruba kolem sedmi let trvání soužití. Druhé – vyprázdněné hnízdo či zavírající se dveře – nastává zhruba po dvaceti letech. Modernější postup připouští vznik krize kdykoliv.

Lehká krize manželská trvá krátce a má charakter několika střetů. Partneři si tzv. jdou na nervy. Občas se pohádají, a to víc než dřív. Po několika dnech až týdnech se situace změní k lepšímu.

Střední krize obsahuje prvek nepřátelství. Trvá obvykle měsíce. Konflikt je do jisté míry skrytý leč stále přítomen. Averte se ale přece jen přechodná.

Těžká krize je poznamenaná pocity odporu a nenávisť. Averte se velmi silně, není přechodná. Partneři buď uraženě mlčí, nebo si nadávají. Spolupráce je prakticky nemožná. Sex někdy v takto poznamenaném páru funguje, ale je zcela věcný. Žádné city, jen uspokojení biologické potřeby.

Ze zkušenosti lze prohlásit: *Manželsví je párové soužití trvale ohrožované potenciální krizí.*

Kdysi se tvrdilo, že krizi se lze vyhnout tím, že své ano si vzájemně řeknou dva slušní a kooperativní lidé. Omyl! Riskantní jsou např. kombinace:

- Aktivní, dominantní, rázná žena a pasivní introvert. Ona mu připomíná vichřici. On jí připomíná stojaté vody.
- Autoritativní muž a aktivní žena – budou bojovat o moc.
- Oba činorodí, aktivní vyvolávající spory.
- Aktivní, moderní žena a flegmatický muž. Bystřina a tůň.
- Oba předstírají nejšťastnější manželství. Problémy se neřeší, až najednou vybuchnou.
- Oba úzkostní a přehnaně na sobě závislí. I drobný rozpor považují za krizový.
- Úzkostný muž a depresivní žena. Jejich úzkostně depresivní potenciál se nesečítá. Spíše se násobí.
- Cholerik a váhavá, citlivá žena. Ona ho rozčiluje. On vybuchne. Ona se zhrzojí, koho si to vzala. On zuří, byť to třeba ani tak zle nemyslí. Ona si zoufá. Spíše než začarovaný kruh vzniká spirála napětí.
- Neklidný, pramálo stabilizovaný muž a konzervativní žena, která přesně ví, jak žít.
- Citově chladný muž a žena toužící po něžných slovech a pohlazení.

Problémových kombinací je samozřejmě ještě víc.

Krizi předurčuje i volba některého z tzv. zakázaných typů. Podle Plzáka sem patří lidé závislí na alkoholu a jiných drogách, žárlivci, osoby hysterické. Dále lidé nadměrně vázani na své rodiče, neschopní osamostatnění. V současnosti bych k oněm typům přidal gamblery a osoby v tzv. dluhové pasti.

Dříve či později se lze nadít krize při volbě tzv. muže 3 S – slušného, slabého, seriózního, leč neimponujícího.

Vůbec nejčastější příčinou partnerských krizí ovšem bývá kombinace náhody, romantického, idealizovaného zamilování, mírné deziluze v původním vztahu. Z předmětů, jež nás obklopují, má na partnerských krizích značný podíl PC a mobilní telefon. Přesněji řečeno – jinak nezvyklá erotizace obsahu v mailech a esemeskách spojená s tendencí je uchovávat. Představa, že se nám protějšek do mobilu nepodívá, odpovídá názoru, že „všichni lidé jsou poctiví a pravdomluvní“.

Vysoký krizový potenciál mají i zaběhané a mezi generacemi předávané stereotypy. Dávno je známo, že neplatí. Přesto je někteří lidé citují jako ryzí pravdu a poznání. Bývají nazývány mýty a zní lahodně. Namátkou :

*Láska hory přenáší:* Tato čarodějka vyřeší jakýkoliv problém. Ve zvláště destruktivní podobě mýtus zní: „Kdybys mě dost miloval, problém by se vyřešil.“

*Jen ty a já:* Musíme být stále spolu, musíme mít stejné názory a zájmy, musíme si ve všem porozumět. A když to tak není, je jasné, že mě nemáš dost rád.

*Láska je stálá:* „A tak se princ se Zlatovláskou vzali a žili spolu svorně v lásce a v pohodě dokud je smrt nerozdělila“. V pohádkách lze city zakončovat. V reálném životě se ale často mění. Vznikají a zanikají.

*Každý ví, jak má vypadat správný manžel či manželka:* Slovo „každý“ je krycí. Správně by předchozí věta měla začít: „Já vím.“ Zmíněné větě chybí i konec, třeba: „a ty budeš dělat to, co já chci, nebo uvidíš!“

*Káráním ke štěstí:* Pokud zjistíme u našeho protějšku nějakou chybu, je nutné jej co nejdříve pokárat. Solidní partner chce být stále lepší a lepší a bude nám za upozornění vděčen. Dodát lze ze zkušenosti – vše je jinak.

*Vyřikávání ničím nenahradíš:* Každý problém je nutné si co nejdřív vyříkat. Vyřikávat si musíme tak dlouho, dokud nesnáze nevyřešíme. V konfliktu vyřikávání možné není.

*Když jsme na dané téma desetkrát pohádali je nutné to zkusit po jedenácté. Jednou se přece musíme domluvit:* Ve skutečnosti platí zásada: „Dělej, co funguje, a nedělej, co nefunguje. Když to nefunguje, dělej něco jiného.“

*Manželství = prokuratura.* Když se objeví problém je nutno jasně a jednoznačně určit viníka a toho potrestat. Hledání viníka je samo o sobě problematické, ale i kdyby to bylo možné, jeho reakce nemusí být vstřícná. Často právě naopak.

*Černá nebo bílá:* Manželství je buď šťastné, nebo nešťastné. Nic mezi. Lidé často negativně reagují na výrok: „Jsem s tebou jen kvůli dětem“. Ve skutečnosti jde o sice poněkud bizarní, ale přece jen kompliment. Z počtu rozvádějí-

cích se párů s dětmi vyplývá, že děti samy o sobě manželství neudrží. Musí v něm tedy být i něco víc. Na druhé straně posláním manželství není tepání dvou srdčiček v jednom rytmu, ale právě výchova dětí...

*Upřímnost nadevše:* Žádné „svaté lži“. Protějšku musíme říkat vždycky jen pravdu. Pokud tak budeme činit, špatně se nám povede. Některé otázky je vhodné položit výhradně za předpokladu, že bez problémů sneseme i zápornou odpověď. Např.: Máš mě rád? Sluší mi to? Že jsem vůbec nezestárla? Řekni sama, že jsem takový divoch jako za mlada? Jsi mi věrná? Myslíš při milování vždycky jenom na mě? Je to se mnou hezčí, než to bylo s tvou bývalou přítelkyní? Kdo je lepší kuchařka, tvoje matka nebo já? – Podobných otázek mohou být desítky. Odpovídat na ně vždy a zásadně po pravdě je riskantní.

*K šťastnému soužití papír na manželství nepotřebujeme:* To je sice pravda, nicméně oddací list výrazně chrání slabšího z dvojice. V našich podmínkách to bývá častěji žena.

### *Věno z rodiny*

Díky výzkumům, jež u nás prováděla dr. Iva Šipová se spolupracovníky, je prokázáno, že se dítě od svých rodičů učí mužské a ženské roli, kterou bude v dospělosti samo zastávat.

Pokud role prezentovaná rodiči odpuzuje, bude potomek v dospělosti hledat jiné vzory. Ty ovšem působí jen omezeně. Nakonec – zejména ve výrazné zátěži – se dotyčný bude chovat podobně tak, jak poznal kdysi.

Pro život je nejsnadnější můžeme-li přijmout bezvýhradně tu roli, kterou nám předvedl partner stejného pohlaví. Největší ztrátu jistoty znamená odmítnutí role obou rodičů.

Obraz rodiče opačného pohlaví, než je dítě, má přímý vliv na volbu partnera pro život. Když rodič opačného pohlaví zastává v rodině imponující roli, stává se předobrazem budoucího partnera. Když partner alespoň v zásadních rysech tomuto předobrazu odpovídá, je to předpoklad harmonie v manželství. Když však rodič opačného pohlaví zastává roli nedůstojnou, odpuzující hledáme životního druhu u opačného osobnostního pólu. Taková volba je zdrojem vnitřních konfliktů v manželství. I když dotyčný/á vybral/a protějšek racionálně správně. Vždycky mu něco chybí a cítí nespokojenost.

Je prokázáno, že

- ve své ženě nebo muži hledáme přebraz své matky nebo otce;
- pokud byl rodič opačného pohlaví imponující osobností, je volba partnera dle jeho předobrazu zárukou harmonizace vztahu;
- pokud partner odpovídá předobrazu nepřijatelného rodiče, je tato podobnost zdrojem averzních až alergických reakcí. To platí i tehdy, je-li jeho jednání z rozumného hlediska správné;
- nevědomky hledáme předobraz i v případě, kdy nás rodič opačného pohlaví traumatizoval a odpuzoval, vědomě tedy volíme druhu jiného;

- i když je partner jiný než náš předobraz, máme tendence s ním jednat, jako by tomuto obrazu odpovídal. Tento fakt je zdrojem různých náznaků, nárazek a někdy dokonce i obtíží se s partnerem dorozumět.

Model rodiny rodičů určuje v hlavních obrysech model rodiny, kterou dítě vytvoří. Výše zmíněné tendence opakovat to, co prožilo, bude dítě mít i tehdy, pokud mu model rodičů nevyhovuje. Z výše uvedeného plyne, že partneři z odlišných, příliš vyhraněných, zcela opačných modelů výchozí rodiny jsou velmi problematickými druhy pro společný život. Chybí jim tolerance zejména ve vypjatých chvílích soužití. Je prokázáno:

1. Pravděpodobnost harmonického soužití je tím vyšší, čím bližší jsou modely rodin, z nichž manželé pocházejí.
2. Lidé pocházející z vyhraněně protikladných modelů manželského soužití nejsou optimálními druhy pro soužití. Mnohdy přitahují, ale žít spolu neumí.

### *A co láska...?*

Klasik výzkumu manželských vztahů B. I. Murstein říká: „Slovo láska obvykle nepřispívá k porozumění lidským vztahům. Vztahuje se především k lidským citům.“ Mnozí tvrdí, že milují partnera, ale chovají se, jako by ho nenáviděli. Naopak jsou ovšem takoví, jež tvrdí, že svůj protějšek již rádi nemají a jednají jako hluboce milující.

V zásadě platí Murphyho zákony: „S časem trvání manželství roste váha a objem problémů v něm neřešitelných. Před svatbou je vaše přesvědčení o rysech partnera pramálo důležité. Po svatbě je vždycky vše jinak. Každý partner má minimálně dvě nebo tři závažné vady.“

Nicméně přes všechny chyby není lepší formy soužití muže a ženy než manželství.

### *Závěrem gender poznámka.*

Je mnoho žen, zejména emancipovaných intelektuálek, které žijí v tzv. nesezdaném soužití. Nesetkal jsem se však doposud s žádnou, která by si sňatek nepřála. Některé to ovšem připustí až po několika hodinách rozhovoru.



Plessi Fabrizio: *Videoinstalace*, 1995